



Nader onderzoek Herontwikkeling Leijakkers Rijsbergen

In het kader van de Wet natuurbescherming



Colofon

In opdracht van	Stichting Amarant
Contactpersoon	K. Hermens
Datum	5 november 2022
Kenmerk	RA22026-01
Aantal pagina's	32
Status rapport	Concept
Contactpersoon	Benjamin Backx
Telefoonnummer	06 1511 4537
E-mail	info@ecoassist.nl
Wijze van citeren	Backx, B.J.A., 2022. Nader onderzoek Herontwikkeling Leijakkers Rijsbergen. In het kader van de Wet natuurbescherming. Rapport RA22026-01. Eco Assist, Helmond.



Eco Assist B.V.
Wildenborchlaan 62
5709 RR Helmond
06 15 114 537
info@ecoassist.nl
www.ecoassist.nl

Eco Assist is lid van het Netwerk Groene Bureaus:
*brancheorganisatie voor kwaliteitsverbetering en
belangenbehartiging*



Eco Assist B.V. is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Eco Assist; opdrachtgever vrijwaart Eco Assist voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© copyright Eco Assist B.V./ Stichting Amarant

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van Stichting Amarant. Niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Eco Assist, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

COLOFON	2
INHOUDSOPGAVE	3
1. INLEIDING	5
1.1 AANLEIDING.....	5
1.2 DOEL	5
2. PLANGEBIED & INGREEP	6
2.1 LOCATIE.....	6
2.2 BESCHRIJVING.....	6
2.3 VOORGENOMEN INGREEP.....	7
2.4 PLANNING	9
3. WERKWIJZE.....	10
3.1 VELDDATA	10
3.2 WERKWIJZE HUISMUS EN GIERZWALUW	11
3.3 WERKWIJZE KERKUIL, STEENUIL EN RANSUIL	12
3.4 WERKWIJZE MARTERACHTIGEN	12
3.5 WERKWIJZE VLEERMUISONDERZOEK	13
3.6 VOLLEDIGHEID INVENTARISATIE	14
4. ONDERZOEKSRESULTATEN	16
4.1 HUISMUS	16
4.2 GIERZWALUW	16

4.3 STEENUIL, KERKUIL EN RANSUIL	16
4.4 MARTERACHTIGEN	17
4.5 VLEERMUIZEN	17
4.5.1 FOERAGEERGEBIED	17
4.5.2 VASTE VliegROUTES	18
4.5.3 VASTE RUST- EN/OF VERBLIJFPLAATSEN	18
5. TOETSING AAN DE WET NATUURBESCHERMING	22
5.1 EFFECTEN	22
5.2 TOETS WET NATUURBESCHERMING	23
5.3 ONTHEFFING WET NATUURBESCHERMING	23
6. CONCLUSIE	24
7. BRONNEN	26
7.1 RAPPORTAGES & BOEKEN	26
7.2 WEBSITES	27
BIJLAGE 1: KAART WAARNEMINGEN	28
BIJLAGE 2: WET- EN REGELGEVING	29

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Zorgverlener Amarant is voornemens hun centrumlocatie en woonzorggebied 'De Leijakker' te Rijsbergen deels te vernieuwen door middel van sloop en nieuwbouw en deels uit te breiden richting het oosten. Uit een ecologische potentie-inschatting (quicksan) uitgevoerd door Eco Assist (Backx, 2021) bleek dat in het plangebied nader onderzoek uitgevoerd moest worden naar vleermuizen, broedvogels en marterachtigen om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen. Deze rapportage geeft de resultaten van het nader onderzoek weer.

1.2 Doel

Met behulp van dit onderzoek worden de volgende vragen beantwoord:

- Zijn in het plangebied jaarrond beschermde nesten of andere beschermde functies van de huismus, gierzwaluw, kerkuil, steenuil en ransuil aanwezig?
- Zijn in het plangebied vaste rust- en verblijfplaatsen of functioneel leefgebied van steenmarter, boommarter en kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) aanwezig?
- Welke soorten vleermuizen komen voor in het plangebied?
- Welke functies heeft het plangebied voor de aanwezige soorten vleermuizen?
- Leidt de ingreep tot negatieve effecten op beschermde soorten?
- Leidt de ingreep tot een mogelijke overtreding van de Wet natuurbescherming?
- Welke vervolgstappen zijn noodzakelijk om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen?

- Tuin met intensief beheerd voedselrijk grasland (gazon), siervegetatie en een beukenhaag.
- Laanbomen bestaande uit esdoorns, zonder holtes of grote stukken losse bast.
- Bomenweide met acacia's, zonder diepe holtes of grote stukken losse bast.
- Solitaire bomen, voornamelijk bestaande uit leilindes, platanen, treurwilg, knotwilg, sierkers, Japanse sierkers en paardenkastanje.
- Hagen en haagjes van beuk en liguster en aangeplante siervegetatie.
- Kinderboerderij met intensief beheerd voedselrijk grasland, beukenhagen, speeltoestellen overkappingen en stalletjes uit metalen en houten elementen met daken van golfplaten.
- Verharding bestaande uit betonklinkers.

Op het aangrenzende erf in het noordoosten van het plangebied zijn de volgende landschapselementen aanwezig:

- Moestuin en stapels boomstammen (brandhout).
- Weiland bestaande uit extensief beheerd voedselrijk grasland deels in gebruik als paardenweide met algemene soorten als smalle weegbree, veldzuring, kruipende boterbloem en zachte ooievaarsbek. In de weide staan een aantal jonge zwarte elzen, ruwe berken en Amerikaanse vogelkers zonder holtes of losse stukken bast. Tussen deze bomen liggen takkenrillen.
- Op de erfgrans staat een bomenrij welke vanuit het noorden naar het zuiden overgaat in een houtwal. Deze bestaat voornamelijk uit zomereik, ruwe berk, zwarte els, hazelaar, lijsterbes, hult en klimop. In deze bomen zijn geen holtes of losse stukken bast aanwezig.

2.3 Voorgenomen ingreep

Zorgverlener Amarant is voornemens hun centrumlocatie en woonzorggebied 'De Leijakker' te Rijsbergen deels te vernieuwen door middel van sloop en nieuwbouw en deels uit te breiden richting het oosten, aansluitend op de ontwikkelingen aan de Laguitensebaan.

In de onderstaande afbeelding (Figuur 2) is de toekomstige inrichting van het plangebied schematisch weergegeven.

Toelichting deelgebieden:

1. Op deze locatie bevindt zich in de bestaande situatie het dorpshuis, kantoorruimten, dagcentrum en andere dagbestedingsvoorzieningen. De bestaande bebouwing wordt volledig gesloopt en er vindt nieuwbouw plaats voor nagenoeg dezelfde functies.
2. Dit betreft een bestaand pand t.b.v. dagbesteding. Dit blijft behouden.
3. Dit betreft nu een leeg stuk terrein waar een kinderboerderij aanwezig is. Het voornemen is om hier een nieuw pand te realiseren.
4. Hier zijn momenteel 3 bestaande panden aanwezig waarin cliënten wonen. Deze panden zullen op termijn gesloopt worden en worden vervangen door nieuwbouw met waterberging.
5. Dit is nu nog grasland, hier worden drie nieuwe panden en een waterberging gerealiseerd.
6. Op dit gedeelte van de kinderboerderij is de realisatie van een nieuw gebouw met in totaal 12 wooneenheden gepland.



Figuur 2. Kaart met daarop schematisch de voorgenomen ontwikkeling weergegeven.

2.4 Planning

Het voornemen is om de ingreep zo spoedig mogelijk uit te voeren. De exacte planning van de werkzaamheden is nog niet bekend en hangt mede af van de snelheid waarmee de voorbereidingen zijn afgerond.

3. Werkwijze

3.1 Velddata

Het onderzoek naar huismussen, gierzwaluwen, kerkuil, steenuil en ransuil heeft plaatsgevonden in het broedseizoen van 2022. Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd in de kraamperiode en paarperiode van 2022. Het nader onderzoek naar marterachtigen heeft meegelopen met de andere onderzoeken, daarnaast heeft monitoring met wildcamera's plaatsgevonden in de voortplantingsperiode van 2022. Het onderzoek naar is uitgevoerd door broedvogel- en zoogdierdeskundigen Benjamin Backx MSc. en Chava Joosten BSc. De tijdstippen waarop het onderzoek heeft plaatsgevonden en de weersomstandigheden tijdens deze bezoeken zijn weergegeven in Tabel 1. Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van de doelsoorten.

Tabel 1. Datum, tijdstip en weersomstandigheden tijdens de inventarisaties.

Datum	Tijdstip	Soorten	Deelgebied	Weers-omstandigheden
23-02-2022	21:50 – 0:00	uilen	geheel	7 °C, droog, 2 Bft
11-03-2022	21:50 – 0:00	uilen	geheel	13 °C, droog, 4 Bft
29-03-2022	21:30 – 0:00	uilen	geheel	9 °C, droog, 3 Bft
21-04-2022	07:00 – 10:00	huismus (uilen)	geheel	11 °C, droog, 3 Bft
10-05-2022	07:00 – 10:00	huismus (uilen)	geheel	19 °C, droog, 3 Bft
20-05-2022	19:45 – 21:45	gierzwaluw,	1, 2, 3	15 °C, droog, 4 Bft
20-05-2022	21:30 – 00:00	gierzwaluw, vleermuizen (uilen, marterachtigen)	1	14 °C, droog, 4 Bft
21-05-2022	03:15 – 05:30	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	1	12 °C, droog, 4 Bft
25-05-2022	21:30 – 00:00	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	2	15 °C, droog, 3 Bft
26-05-2022	03:15 – 05:30	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	2	12 °C, droog, 4 Bft
03-06-2022	21:30 – 00:00	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	3	21 °C, droog, 2 Bft

04-06-2022	03:15 – 05:30	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	3	14 °C, droog, 5 Bft
10-06-2022	20:00 – 22:00	gierzwaluw,	1, 2, 3	20 °C, droog, 1 Bft
10-06-2022	21:30 – 00:00	gierzwaluw, vleermuizen (uilen, marterachtigen)	1	19 °C, droog, 1 Bft
11-06-2022	03:15 – 05:30	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	1	16 °C, droog, 2 Bft
21-06-2022	20:00 – 22:00	gierzwaluw	1, 2, 3	17 °C, droog, 1 Bft
21-06-2022	21:30 – 00:15	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	2	18 °C, droog, 2 Bft
22-06-2022	03:15 – 05:30	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	2	12 °C, droog, 1 Bft
28-06-2022	20:00 – 22:00	gierzwaluw	1, 2, 3	22 °C, droog, 2 Bft
28-06-2022	21:30 – 00:20	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	3	21 °C, droog, 2 Bft
29-06-2022	03:15 – 05:30	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	3	17 °C, droog, 1 Bft
29-08-2022	21:45 – 23:45	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	1, 2, 3	17 °C, droog, 2 Bft
30-08-2022	01:00 – 05:00	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	1, 2, 3	15 °C, droog, 2 Bft
19-09-2022	22:45 – 23:59	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	1, 2, 3	11 °C, droog, 2 Bft
20-09-2022	00:00 – 05:00	vleermuizen (uilen, marterachtigen)	1, 2, 3	10 °C, droog, 2 Bft

3.2 Werkwijze huismus en gierzwaluw

Tijdens de veldbezoeken voor huismus en gierzwaluw werd met behulp van geluid en zicht de aan- of afwezigheid van huismussen en gierzwaluwen vastgesteld. Hierbij werd voor huismussen gelet op de aanwezigheid van roepende mannetjes, het slepen met nestmateriaal en het aandragen van voedsel door volwassen vogels. Bij gierzwaluwen werd gelet op sociaal gedrag (o.a. gieren) rond en in het plangebied en het in- en uitvliegen van

dieren bij de gebouwen. Tijdens het gierzwaluwonderzoek werden geluiden van gierzwaluwen afgespeeld om reacties uit te lokken en daarmee de trefkans te vergroten. Voor beide soorten geldt dat de onderzoeken uitgevoerd zijn conform de daarvoor opgenomen richtlijnen in het betreffende Kennisdocument (BIJ12).

3.3 Werkwijze kerkuil, steenuil en ransuil

Voor de steenuil en kerkuil is het onderzoek uitgevoerd volgens de kennisdocumenten van BIJ12. Onderzoek naar de steenuil is uitgevoerd middels drie gerichte veldbezoeken in de periode van 23 februari tot en met 29 maart. De veldbezoeken werden uitgevoerd gedurende minimaal twee uur per bezoek in de avondschemer vanaf een half uur na zonsondergang tot middernacht. Hierbij werd de trefkans vergroot door regelmatig de baltsroep van de steenuil af te spelen en vervolgens te luisteren of hierop gereageerd werd door steenuilen.

De kerkuil reageert niet op het afspelen van de baltsroep op een geluidsrecorder. Voor de kerkuil is gelet op aanwezigheid op basis van zicht en geluid tijdens zowel de bezoeken voor de steenuil als tijdens de vleermuisonderzoeken. Aanvullend is tijdens de veldbezoeken overdag en voor de andere soorten gezocht naar sporen die de aanwezigheid van een nestplek aannemelijk maken, zoals braakballen en krijtstrepen.

Voor de ransuil bestaat er geen kennisdocument en is daarom de telrichtlijn van SOVON gevolgd die zij ook toepassen bij hun broedvogelinventarisaties. De datumgrenzen voor het aantonen van een broedgeval van de ransuil liggen hierbij tussen 20 februari t/m 20 juli. Tijdens de drie gerichte avondbezoeken voor de steenuil in deze periode is ook gekeken of de ransuil broedt in het plangebied. Hierbij werd de trefkans vergroot door regelmatig de baltsroep van de ransuil af te spelen en vervolgens te luisteren of hierop gereageerd werd door ransuilen. Daarnaast is op ransuilen gelet tijdens de bezoeken voor vleermuizen. Er werd geluisterd naar balts en zang van de volwassen dieren en naar het geluid van bedelende jongen. Er is tevens bij de bomen met potentiële nesten gezocht naar braakballen en andere sporen die duiden op de aanwezigheid van ransuil. Dit gebeurde ook in de winter op 10 februari om te controleren op roestplaatsen.

3.4 Werkwijze marterachtigen

Het onderzoek naar de aanwezigheid van de kleine marterachtigen wezel, hermelijn en bunzing is uitgevoerd volgens de richtlijnen uit de Handreiking kleine marters van de provincie Noord-Brabant (Bouwens, 2017). Het onderzoek heeft plaatsgevonden middels een bureauonderzoek aangevuld met een veldonderzoek door middel van het inzetten van

wildcamera's aangevuld met sporenonderzoek. Deze methode is tevens geschikt om vast te stellen of in het plangebied steenmarters of boommarters voorkomen.

Om de trefkans voor zeer moeilijk waar te nemen kleine marterachtigen, steenmarter en boommarter te vergroten wordt hierbij gebruik gemaakt van drie zogenaamde Struikrovers. Hierbij worden extra snelle wildcamera's met een voorzetglasje in een buis gemonteerd met op een vaste afstand een lokstof (sardientjes). De optimale periode voor onderzoek naar kleine marterachtigen loopt van half maart tot en met augustus. In die periode moeten de cameravallen zes weken in het plangebied aanwezig zijn conform de "Handreiking kleine marterachtigen" van de Provincie Noord-Brabant. De cameravallen zijn in dit geval 6 weken in het veld geweest, van 29 maart tot en met 10 mei. Dit geeft in combinatie met het sporenonderzoek ook voldoende inzicht in het belang van het gebied voor de steenmarter en boommarter. Sporen van steen- en boommarters zijn goed herkenbaar voor marterdeskundigen en ook zij laten zich regelmatig zien voor wildcamera's met de toegepaste lokstof.

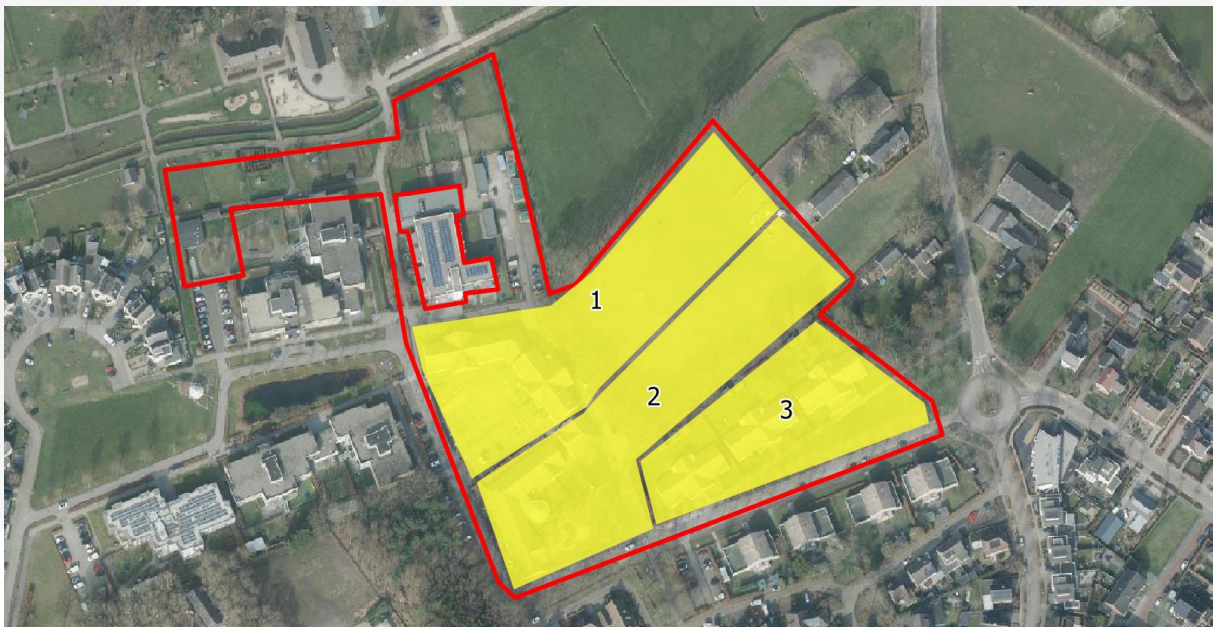
3.5 Werkwijze vleermuisonderzoek

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2021. Het Vleermuisprotocol is vastgesteld door Gegevensautoriteit Natuur en is goed gekeurd door het Bevoegd Gezag. Het Vleermuisprotocol is te vinden op de website van Netwerk Groene Bureaus. Tijdens de veldbezoeken werd op basis van geluid en zicht geïnventariseerd. Met behulp van heterodyne batdetectors met opname- en vertragingfunctie (type: Petterson D240x & Elekon Batlogger M2) werd de echolocatie die vleermuizen uitzenden hoorbaar gemaakt voor mensen.

Wanneer de soort op grond van frequentie, klank en ritme niet met zekerheid kon worden bepaald welke soort vleermuis in het plangebied rondvloog, werd een opname gemaakt met een extern opnameapparaat (type: Tascam DR-05) dan wel direct op de batdetector. Met behulp van het computerprogramma Batexplorer werden de opnamen nader geanalyseerd. Hierbij werden de criteria zoals beschreven door Arjan Boonman (www.batecho.eu) toegepast. Voor sociale geluiden van vleermuizen werd gebruik gemaakt van Middleton, 2014 en Pfalzer, 2002. Door daarnaast zoveel mogelijk visueel waar te nemen werd de determinatie geverifieerd en werd het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld.

Aanvullend op de batdetectoren is gebruik gemaakt van een warmtebeeldcamera (type: Pulsar Helion XP28) om het gedrag van de vleermuizen beter zichtbaar te maken en nauwkeuriger het gedrag van de vleermuizen te bepalen.

Door de omvang van het plangebied is ervoor gekozen de delen met potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen en andere beschermde gebiedsfuncties op te delen in drie deelgebieden. In de kraamperiode zijn de onderzoeken per deelgebied uitgevoerd, zoals weergegeven in Tabel 1. Bij ieder deelgebied is vervolgens meer inspanning geleverd als de minimale onderzoeksinspanning zoals voor een klein deelgebied is voorgesteld in het protocol. De verdeling van het plangebied in de verschillende deelgebieden is weergegeven in Figuur 2.



Figuur 2. Deelgebieden zoals gehanteerd bij het nader onderzoek naar gierzwaluwen en vleermuizen. Bron ondergrond: PDOK, 2022.

3.6 Volledigheid inventarisatie

De inventarisatie van vleermuizen is uitgevoerd volgens het meest recente vleermuisprotocol (Vleermuisprotocol 2021) zoals vastgesteld door Gegevensautoriteit Natuur. De inventarisaties van huismus, gierzwaluw, kerkuil en steenuil hebben plaatsgevonden conform de richtlijnen uit de Kennisdocumenten (BIJ12, 2017) voor deze soorten. De inventarisatie van kleine marterachtigen heeft plaatsgevonden conform de richtlijnen uit de 'Handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming' van de Provincie Noord-Brabant (Bouwens, 2017). De inventarisatie van de ransuil, steenmarter en boommarter heeft plaatsgevonden in de optimale periode en volgens methodes die gebruikelijk zijn in het werkveld. Daarmee kan ervanuit gegaan worden dat voldoende inspanning geleverd is om de aanwezigheid van

beschermde functies van het gebied voor alle te onderzoeken soorten met voldoende zekerheid aan te tonen dan wel uit te sluiten.

Een inventarisatie is altijd een steekproef gebaseerd op momentopnames. Daardoor is niet volledig uitgesloten dat soorten en functies die niet waargenomen werden gedurende het onderzoek op een ander tijdstip wel aanwezig zijn. Dit is acceptabel omdat de Wet natuurbescherming een initiatiefnemer vraagt te doen wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

Met de gekozen methode en inspanning is voldoende invulling gegeven aan de Zorgplicht (paragraaf 1.11) van de Wet natuurbescherming. Wat betreft het vooronderzoek heeft de initiatiefnemer gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden.

4. Onderzoeksresultaten

4.1 Huismus

Tijdens het onderzoek naar huismussen werd tijdens beide veldbezoeken op twee plaatsen gedrag waargenomen wat wijst op de aanwezigheid van huismussennesten onder de dakpannen. In beide gevallen betroffen het twee plekken onder de onderste rij dakpannen van het noordelijke gebouw op het Leijakkerplein (waarin zich Leijakkerplein 4 bevindt). Op de eerste plek werd meerdere malen een in- uitvliegend mannetje van de huismus waargenomen via de dakgoot bij de zuidwesthoek van het dak (zie Bijlage 1). Bij de meer oostelijke plek werd naast baltsgedrag van het mannetje ook het aanvliegen met nestmateriaal door zowel het mannetje als het vrouwtje waargenomen. Dit nest bevindt zich onder de onderste pannen. Het omliggende gebied met opgaand groen en zandplekjes moet gezien worden als het functioneel leefgebied behorende bij deze twee nestplaatsen. Wat wil zeggen dat dit essentieel is voor het goed functioneren van de nestplaatsen.

Gedurende de veldbezoeken werd in de rest van het plangebied geen gedrag waargenomen dat wijst op de aanwezigheid van nesten, zoals territoriaal gedrag van mannetjes (roepen) of het af en aanvliegen met nestmateriaal.

4.2 Gierzwaluw

Tijdens de veldbezoeken werden wel gierzwaluwen hoogvliegend boven het plangebied waargenomen (10 tot 12 dieren) en ook laagvliegend bij straten in de aangrenzende wijk. Binnen het plangebied werden geen laagvliegende gierzwaluwen waargenomen met nest-indicerend gedrag. Ook werd er niet gereageerd op het afspelen van de geluiden van gierzwaluwen. De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van gierzwaluwen en functioneel leefgebied zijn daarmee redelijkerwijs uitgesloten binnen het plangebied.

4.3 Steenuil, kerkuil en ransuil

Gedurende de veldbezoeken zijn geen steenuilen, kerkuilen of ransuilen of sporen daarvan aangetroffen in het plangebied. Er werd niet gereageerd op het afspelen van baltsgeluiden van de steenuil en ransuil door soortgenoten. Ook werden geen kerkuilen gezien of gehoord in of nabij het plangebied. In de ochtend is in het bijzonder gelet op uilen op de daken van de schuren, maar deze werden niet aangetroffen. De aanwezigheid van territoria van steenuilen, ransuilen en kerkuilen binnen het plangebied of de directe omgeving daarvan is dan ook redelijkerwijs uitgesloten.

4.4 Marterachtigen

Tijdens de veldbezoeken zijn ondanks het gericht afzoeken van geschikte plaatsen voor kleine marterachtigen, steenmarter en boommarter geen sporen zoals prenten, uitwerpselen, haren of prooi-resten aangetroffen in het plangebied. Ook werden nergens in het gebied wissels, uitwerpselen of andere sporen van marters aangetroffen.

Met behulp van de wildcamera's (Struikrovers) die geplaatst zijn in combinatie met lokstof zijn eveneens geen marters vastgelegd. In de periode van 6 weken waarin de wildcamera's aanwezig zijn geweest in het gebied en er zijn in totaal 9.228 foto's vastgelegd waarop een of meerdere dieren te zien zijn. Op meer dan 95% van de foto's waren dit een of meerdere gewone bosmuizen. Daarnaast werden rosse woelmuis, huiskat en verschillende algemene broedvogelsoorten (roodborst, winterkoning, ekster en koolmees) op camera vastgelegd. Ondanks dat er geen marterachtigen werden waargenomen kon op basis van deze vele foto's verspreid over de onderzoeksperiode wel met zekerheid vastgesteld worden dat de wildcamera's gedurende de gehele onderzoeksperiode goed gefunctioneerd hebben.

4.5 Vleermuizen

Gedurende het onderzoek werden binnen het plangebied vijf soorten vleermuizen aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*);
- Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*);
- Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*);
- Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*);
- Grootoorvleermuis spec. (*Plecotus spec.*).

Hieronder worden per soort de waarnemingen in het plangebied weergegeven. De kaart met waarnemingen van beschermde gebiedsfuncties tijdens het onderzoek is opgenomen in Bijlage 1.

4.5.1 Foerageergebied

Tijdens alle inventarisaties werden verspreid over het plangebied gewone dwergvleermuizen foeragerend waargenomen. Vooral de plekken waar er beschutting is en meer insecten te verwachten zijn werden gebruikt door gewone dwergvleermuizen om te jagen. Binnen het plangebied waren dit de houtwallen rondom het grasland en de tuinen van de gebouwen aan De Gouwberg. Op het open grasland werden nauwelijks foeragerende dieren waargenomen. Gedurende alle inventarisatierondes betrof het echter slechts enkele exemplaren welke

gelijktijdig foerageerden rondom de gebouwen. Naar schatting foerageerden steeds maximaal 3 tot 6 dieren gelijktijdig in het plangebied. Rondom de houtwallen werden enkele keren kortstondig foeragerende ruige dwergvleermuizen waargenomen.

In het plangebied en de directe omgeving daarvan werden tijdens de veldbezoeken in zowel de kraamperiode als de paarperiode in het plangebied foeragerende laatvliegers aangetroffen. De dieren bleven hier in de kraamperiode maar korte tijd jagen, in de paarperiode bleven enkele dieren wel langduriger jagen rondom het Leijakkerplein. Naar schatting slechts drie tot vier dieren gelijktijdig in het gehele plangebied. Eenmaal werd tussen De Gouwberg en de naastgelegen particuliere tuin heel kort een foeragerende grootoorvleermuis waargenomen. Tijdens de verschillende bezoeken werden daarnaast een aantal keren rosse vleermuizen waargenomen. Deze vlogen in alle gevallen hoog over boven het plangebied en vertoonde geen bijzondere binding met het gebied.

In de directe omgeving van het plangebied is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig voor de enkele dieren die hier slechts kortstondig foerageren. De gebouwen die gesloopt worden en de te bebouwen percelen maken geen essentieel onderdeel uit van het foerageergebied. Het plangebied vormt dan ook geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen.

4.5.2 Vaste vliegroutes

Er werden geen lijnvormige elementen vastgesteld in het plangebied of de directe omgeving daarvan welke gebruikt werden door vleermuizen als vaste vliegroute.

4.5.3 Vaste rust- en/of verblijfplaatsen

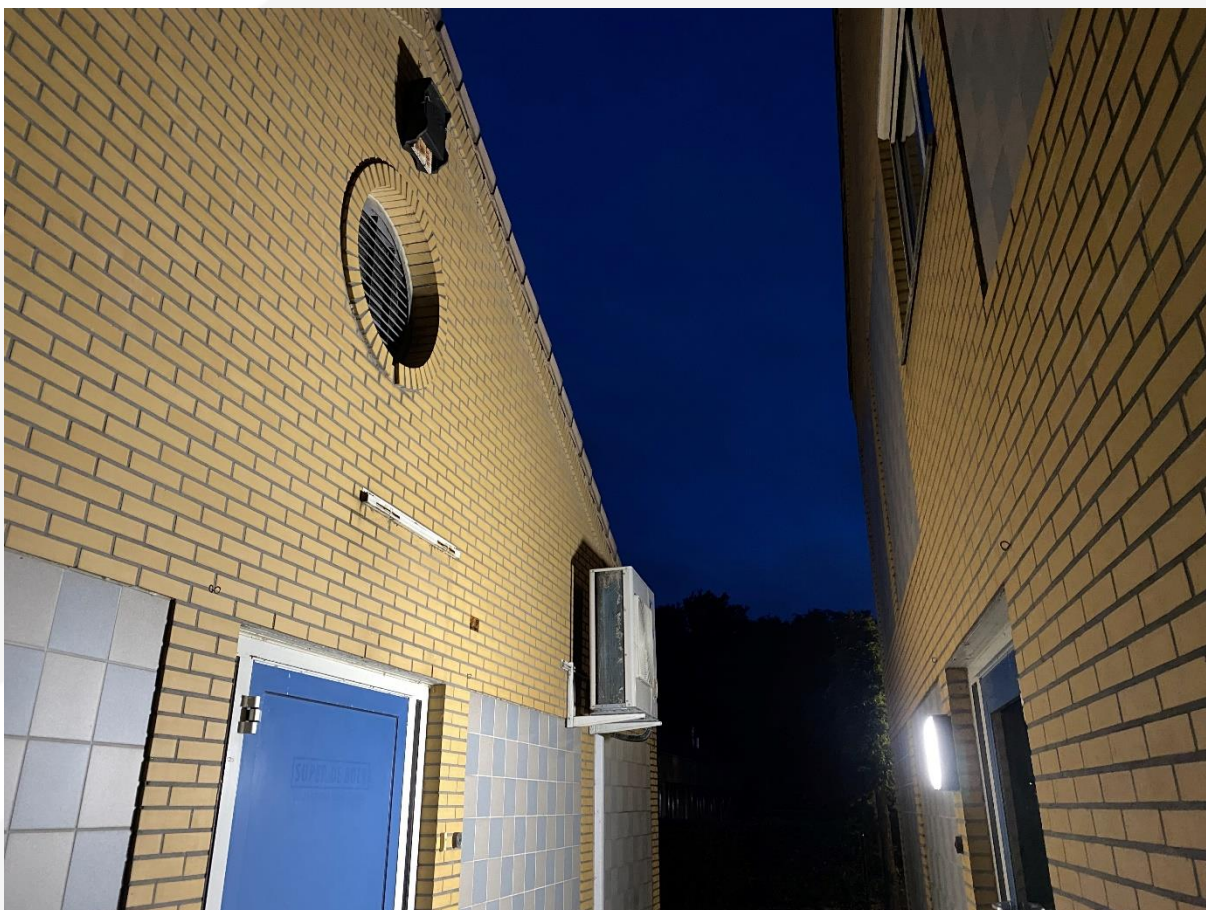
In de kraamperiode werd al tijdens het eerste veldbezoek in deelgebied 1 een kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen aangetroffen aan de voorzijde van het Dorpshuis aan het Leijakkerplein (Leijakkerplein 2). De dieren vlogen in- en uit van onder de nokvorst. Tijdens meerdere bezoeken zijn hier in- en uitvliegende dieren gezien. In totaal werden hier 59 uitvliegende gewone dwergvleermuizen geteld tijdens een avondronde. Hier is dus een kraamgroep van tenminste 59 gewone dwergvleermuizen aanwezig (zie Figuur 3). Naar verwachting is het een grotere groep omdat niet alle dieren altijd uitvliegen en ook de jongen tijdens telling zo vroeg in het seizoen nog niet mee uitvlogen.



Figuur 3. Locatie kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen onder de nokvorst bij het Dorpshuis (Leijakkerplein 2).

Tijdens twee verschillende bezoeken in de kraamperiode werd in de vleermuiskast welke hangt aan de noordzijde van het gebouw aan de Polder 1 (supermarkt) een laatvlieger waargenomen. Deze vleermuiskast wordt door deze soort dus gebruikt als zomerverblijfplaats door een enkel dier (zie Figuur 4). Opvallend is dat deze kast op een plek hangt welke sterk verlicht wordt door de buitenlampen. Vleermuizen vermijden sterk verlichte plekken in de regel als verblijfplaats.

In het plangebied is verder geen gedrag waargenomen wat wijst op de aanwezigheid van zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen of andere soorten vleermuizen in het plangebied. De aanwezigheid van zomerverblijfplaatsen is met uitzondering van het verblijf van de laatvlieger in de vleermuiskast voor het plangebied dan ook redelijkerwijs uitgesloten.



Figuur 4. Foto van de ruimte tussen het Dorpshuis en de supermarkt met links op de foto de vloermuiskast welke door een laatvlieger wordt gebruikt als zomerverblijfplaats.

In de paarperiode werden gedurende beide veldbezoeken aan de achterzijde van het gebouw aan De Gouwberg 6 een roepend mannetje van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Ook aan de achterzijde van het gebouw aan het Leijakkerplein 2 (het Dorpshuis) werd een roepende gewone dwergvleermuis waargenomen. Gewone dwergvleermuizen vliegen tijdens het baltsen vaak roepend door hun territorium om een vrouwtje te lokken (Pfalzer, G., 2002). Tijdens de baltsvluchten besteden de dieren wel meer aandacht aan de plaatsen waar de paarverblijfplaatsen zich meestal bevinden. Op basis van dit gedrag van de dieren is op te maken dat het ene paarverblijf zich aan de achterzijde van het gebouw aan De Gouwberg 6 moet bevinden. Het kon niet vastgesteld worden of het dier het paarverblijf had in de vloermuiskast die hier hangt of toch in het dak van het gebouw zelf. Bij het andere paarverblijf werden er duidelijk tijdens de vluchten aandacht besteed aan een van de vloermuiskasten die hier op de gevel hing (zie Figuur 5). Tijdens het eerste bezoek was hier ook een vleermuis tegelijkertijd in deze kast aanwezig. Vermoedelijk een vrouwtje dat tijdelijk aanwezig was in de kast om te paren. Buiten deze twee plaatsen werden geen roepende dieren of andere aanwijzingen gevonden van paarverblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied.



Figuur 5. Foto van de achterzijde van het gebouw waarin het Dorpshuis aanwezig is waarbij in de linkse vleermuiskast een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis is aangetroffen tijdens het onderzoek.

Door de beperkte omvang van de gebouwen werden massawinterverblijfplaatsen op voorhand niet verwacht. De gebouwen bieden daarvoor geen binnenruimtes met een stabiel genoeg klimaat omdat de gebouwen niet voldoende warmtebuffercapaciteit hebben. Tijdens het onderzoek naar paarverblijfplaatsen werd dan ook geen zwermgedrag van groepen vleermuizen aangetroffen.

5. Toetsing aan de Wet natuurbescherming

5.1 Effecten

Binnen het plangebied zijn beschermde functies voor de gierzwaluw, steenuil, kerkuil en ransuil (nesten en functioneel leefgebied) redelijkerwijs uitgesloten. Ook is het redelijkerwijs uitgesloten dat het plangebied functioneel leefgebied vormt voor kleine marterachtigen, steenmarters en boommarters. Daarmee leidt de ingreep ook niet tot een negatief effect op deze soorten.

In een van de gebouwen aan het Leijakkerplein zijn twee jaarrond beschermde nesten van de huismus aanwezig. Binnen het plangebied is daarnaast een kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen aanwezig in het Dorpshuis. Daarnaast zijn twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig in de gebouwen (en de vleermuiskasten welke daaraan hangen). Het is niet uit te sluiten dat een of enkele dieren de paarverblijfplaatsen ook gebruiken als winterverblijfplaats. Verder is in een van de vleermuiskasten een zomerverblijfplaats van een laatvlieger aanwezig. De aanwezigheid van overige verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen of andere soorten vleermuizen is op basis van het onderzoek redelijkerwijs uitgesloten.

Binnen de huidige plannen voor de herontwikkeling van het gebied worden de gebouwen waarin zich de nesten van de huismussen en de verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden gesloopt. Bij de sloop gaan deze verblijfplaatsen in de gebouwen verloren. Doordat het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuizen, laatvliegers en huismussen op te nemen in de nieuwbouw kan het plangebied in de toekomstige situatie een gelijke functie voor deze soorten krijgen als in de huidige situatie het geval is. Het verhuizen van een kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen vraagt echter wel om een zorgvuldig plan en fasering van de werkzaamheden.

Wanneer huismussen en vleermuizen in het gebouw en de vleermuiskasten welke hieraan hangen aanwezig zijn tijdens de sloop dan kunnen deze hierdoor verstoord worden en kan de ingreep leiden tot het verwonden en doden van gewone dwergvleermuizen, laatvliegers en huismussen. Door bij de werkzaamheden rekening te houden met de aanwezigheid van vleermuizen en huismussen en met de kwetsbare perioden van deze dieren kan ernstige verstoring en het doden en verwonden van deze dieren voorkomen worden.

5.2 Toets Wet natuurbescherming

De voorgenomen ingreep leidt tot overtreding van de Wet natuurbescherming. De voorgenomen ingrepen kunnen een negatief effect hebben op de lokaal aanwezige populatie van de gewone dwergvleermuis, laatvlieger en huismus. Wanneer bij de uitvoering van de voorgenomen ingreep een deskundige op het gebied van vleermuizen en broedvogels betrokken wordt en een passend mitigatieplan wordt opgesteld dan kunnen negatieve effecten grotendeels voorkomen worden. Wanneer er een goed mitigatieplan opgesteld wordt en er zorgvuldig gewerkt wordt ten aanzien van de aanwezige beschermde soorten kunnen de grootste effecten echter voorkomen worden en kan het plangebied in de toekomst dezelfde functie vervullen voor deze soorten als in de huidige situatie het geval is.

5.3 Ontheffing Wet natuurbescherming

Omdat bij de ingreep een kraamverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis verloren gaat en een zomerverblijfplaats van de laatvlieger wordt aangetast kunnen effecten niet met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid voorkomen worden door het treffen van mitigerende maatregelen. Het is voor deze verblijfplaatsen ook niet mogelijk te werken met een goedgekeurde gedragscode. Hierdoor is het noodzakelijk een ontheffing aan te vragen bij de provincie Noord-Brabant voor het onderdeel soortbescherming van de Wet natuurbescherming.

6. Conclusie

- Binnen het plangebied zijn geen jaarrond beschermde nesten of andere beschermde functies van het gebied van de gierzwaluw, steenuil, kerkuil of ransuil aangetroffen. De aanwezigheid daarvan in het plangebied is dan ook redelijkerwijs uitgesloten.
- De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen en functioneel leefgebied van kleine marterachtigen (wezel, hermelijn en bunzing), steenmarter en boommarter is binnen het plangebied redelijkerwijs uitgesloten.
- Binnen het plangebied zijn twee jaarrond beschermde nesten van de huismus aanwezig.
- Binnen het plangebied is een kraamverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig.
- Binnen het plangebied is een zomerverblijfplaats van een laatvlieger aanwezig.
- Binnen het plangebied zijn twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuizen aanwezig. Deze paarverblijven worden mogelijk door een of enkele vleermuizen gebruikt als winterverblijfplaats.
- Binnen het plangebied zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van overige type verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen of andere soorten vleermuizen.
- Het plangebied fungeert als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en grootoorvleermuis spec. Op basis van het lage aantal dieren dat hier aanwezig was om te jagen en de aanwezigheid van alternatief foerageergebied in de directe omgeving is het uitgesloten dat het een essentieel foerageergebied betreft.
- Gedurende het onderzoek werden geen essentiële vliegroutes van vleermuizen waargenomen.
- Met de uitvoering van de ingreep wordt de Wet natuurbescherming overtreden met betrekking tot de aantasting van beschermde verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en laatvlieger en twee jaarrond beschermde nesten van de huismus. Daarnaast kan de ingreep leiden tot het verstoren, verwonden en doden van vleermuizen en huismussen als tijdens de sloop onvoldoende rekening gehouden wordt met hun aanwezigheid in de gebouwen.
- Met de uitvoering van de ingreep wordt de Wet natuurbescherming overtreden. Daarom is het noodzakelijk een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aan te vragen voor het onderdeel soortbescherming.

- Omdat het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen uit het meest recente vleermuisprotocol (2021) kan geconcludeerd worden dat het plangebied voldoende onderzocht is op de aanwezigheid van vleermuizen om de aan- dan wel afwezigheid van beschermde functies van het gebied voor vleermuizen aan te tonen. De onderzoeken naar de huismus, gierzwaluw, steenuil en kerkuil zijn uitgevoerd volgens de richtlijnen uit de Kennisdocumenten van BIJ12 voor deze soorten. Voor kleine marterachtigen is voldaan aan de richtlijnen uit de handreiking van de provincie. Voor de ransuil, steenmarter en boommarter hebben de onderzoeken plaatsgevonden conform gebruikelijke onderzoeksmethodes in het werkveld en tijdens de optimale periode onder geschikte weersomstandigheden. Hiermee is ook voor deze soorten voldoende inspanning geleverd om de aanwezigheid van beschermde gebiedsfuncties uit te sluiten. De initiatiefnemer heeft daarmee gedaan wat redelijkerwijs van hem verwacht kan worden om te voldoen aan de algemene zorgplicht uit de Wet natuurbescherming.

7. Bronnen

7.1 Rapportages & boeken

Backx, B.J.A., 2022. Ecologische quickscan Herontwikkeling Leijakkers te Rijsbergen. In het kader van de Wet natuurbescherming en het Natuurnetwerk Nederland. Rapport RA21132-02. Eco Assist, Helmond.

Barataut, M., 2015. Acoustic Ecology of European Bats. Species Identification, Study of their Habitats and Foraging Behaviour. Biotope, Mèze. Muséum national d'Histoire naturelle, Paris [Inventaires et biodiversité series].

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Kerkuil *Tyto alba*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Steenuil *Athene noctua*. Versie 1.0. BIJ12, Utrecht.

Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters, J.C. Buys, 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noord-West Afrika. Tirion Natuur.

Gegevensautoriteit Natuur, 2021. Vleermuisprotocol.
[<http://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>.]

Heusden, W.R.M. & S.J. Vreugdenhil, 2006. Handreiking Wet natuurbescherming. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.

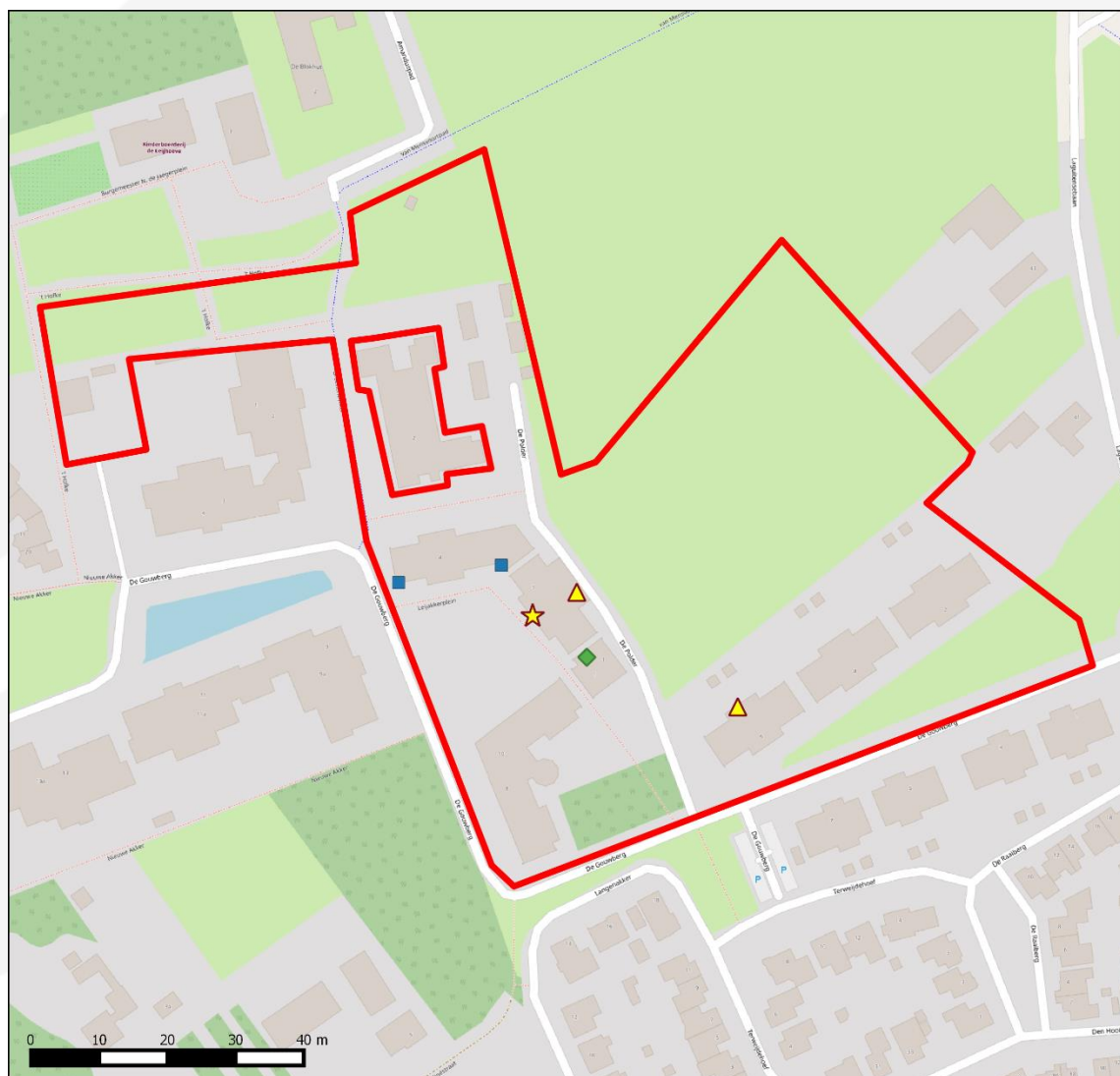
Pfalzer, G., 2002. Inter- und intraspezifische Variabilität der Soziallaute. Fachbereich Biologie der Universität Kaiserslautern.

Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. In: *Acta Chiropterologica* 8(2): 391-401.

7.2 Websites

- www.batecho.eu
- www.bij12.nl
- www.ndff.nl
- www.netwerkgroenebureaus.nl

Bijlage 1: Kaart waarnemingen



Nader onderzoek Herontwikkeling Leijakkers

Legenda

Gewone dwergvleermuis

★ kraamverblijfplaats

▲ paarverblijfplaats

◆ roepend

Laatvlieger

◆ zomerverblijf

Huismus

■ Nestplaats

□ Plangebied

Projectnummer: PR22026

Datum: 04-11-2022

Versie: 1.0

Ondergrond: OpenStreetmap

Opgesteld door: Benjamin Backx MSc.



Bijlage 2: Wet- en regelgeving

Wet natuurbescherming

Sinds 1 januari 2017 is de bescherming van de natuur in Nederland geregeld middels de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze wet is de Nederlandse implementatie van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, aangevuld met nationale bepalingen. De Wet natuurbescherming vervangt de voormalige Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. De Wet natuurbescherming heeft drie belangrijke onderdelen, namelijk:

- Bescherming van Natura 2000-gebieden,
- Bescherming van soorten,
- Bescherming van houtopstanden.

De hoofdlijnen van de bepalingen in deze drie onderdelen van de Wet natuurbescherming welke van belang zijn voor de nadere toetsing in dit onderzoek worden in de onderstaande paragrafen nader toegelicht.

Bescherming van Natura 2000-gebieden

Binnen de Wnb is de bescherming van zogenaamde Natura 2000-gebieden geregeld. Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. De grondslag hiervoor ligt in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. In Natura 2000-gebieden worden bepaalde diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden. Welke planten- en diersoorten of habitattypen dit zijn is voor ieder gebied afzonderlijk vastgelegd middels beheerplannen met zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen. Ingrepen of evenementen mogen deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen.

Activiteiten mogen alleen doorgang vinden als deze de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden niet in gevaar brengen, of wanneer de provincie waarin de ingreep of het evenement plaatsvindt een vergunning verleend. Bij ingrepen in gebieden van nationaal belang is het ministerie van Economische Zaken Bevoegd gezag.

Bescherming van soorten

De soortbescherming onder de Wnb onderscheidt drie verschillende beschermingsregimes, namelijk:

- Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn,
- Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn,
- Beschermingsregime andere soorten (nationaal beschermde soorten).

Op soorten uit de beschermingsregimes Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn de verbodsbepalingen uit de door de Europese Unie opgestelde Vogelrichtlijn (1979) en Habitatrichtlijn (1992) van toepassing. Binnen de categorie andere soorten vallen soorten welke op Europees niveau niet beschermd zijn maar door Nederland wel als beschermde soort aangewezen zijn. Iedere provincie heeft zelf de mogelijkheid om een of meerdere van deze planten- en diersoorten vrij te stellen onder bepaalde voorwaarden. Wel geldt voor alle soorten de algemene zorgplicht (Artikel 1.11). Deze zorgplicht houdt in dat men bij werkzaamheden met mogelijk negatieve effecten op planten en dieren maatregelen dient te nemen om onnodige schade aan planten of dieren te voorkomen.

Ontheffingen en vrijstelling

De provincies en de Minister van Economische zaken kunnen ontheffing of vrijstelling afgeven om onder voorwaarden de Wnb te overtreden. Ontheffing voor het overtreden van de verbodsbepalingen of het verkrijgen van een vrijstelling kan alleen wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en er geen negatief effect is op de staat van instandhouding van de soort. Dit is wel alleen mogelijk wanneer de aanleiding van de ingreep of activiteit valt onder een in de wet genoemd belang.

Tabel 1: Verbodsbepalingen per beschermingsregime Wnb, voor zover van belang bij ruimtelijke ontwikkelingen of evenementen.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (paragraaf 3.1 Wnb)	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (paragraaf 3.2 Wnb)	Beschermingsregime andere soorten (paragraaf 3.3 Wnb)
Art 3.1 lid 1: Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1: Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.10 lid 1a: Het is verboden in het wild levende soorten opzettelijk te doden of te vangen.
Art 3.1 lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	Art 3.5 lid 2: Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren.	Art 3.10 lid 1b: Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Art 3.1 lid 3: Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.	Art 3.5 lid 3: Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	Art 3.10 lid 1c: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
Art 3.1 lid 4 en lid 5: Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.	Art 3.5 lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen.	
	Art 3.5 lid 5: Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.	

Bescherming van houtopstanden

De bescherming van houtopstanden richt zich op de instandhouding van het oppervlakte bos in Nederland. Artikel 4.2 uit de Wet natuurbescherming verbiedt het zonder melding (gedeeltelijk) vellen van houtopstanden groter dan tien are of van meer dan twintig rijbomen welke gelegen zijn buiten de “bebouwde kom houtopstanden”. Artikel 4.3 lid 1 en 2 stellen dat het naast melding noodzakelijk is dat er herplant plaatsvindt binnen 3 jaar na het vellen van de bomen, en dat vervolgens binnen 3 jaar herplant plaats moet vinden voor niet aangeslagen beplanting. Het bevoegd gezag kan tevens een kapverbod opleggen in het geval van bijzondere beplantingen. Zoals opgenomen in Artikel 4.1 van de Wet natuurbescherming geldt voor bepaalde soorten en gevallen (houtproductie of andere bedrijfsmatige activiteiten) een vrijstelling voor de bescherming houtopstanden.